

СТАНОВИЩЕ

от доцент доктор Никола Христов Атанасов

Нов български университет, Департамент по когнитивна наука и психология

Доцент по клинична психология, направление 5.06.14

за придобиване на научната степен „доктор по психология”, професионално направление

3.2. Психология

с кандидат асистент Светослав Светославов Савов, магистър по клинична психология

В дисертацията на Светослав Савов „Ментализация и личностова организация при хероинозависими пациенти” е представено емпирично изследване на функцията ментализация – т.е. способността да се свързват телесни усещания с образни и словесни психични представи – при хероинозависими и при здрави пациенти. Значимостта на проблема в научно отношение е свързана с усилията да се изследват механизмите на когнитивно-афективна регулация и по-конкретно влиянието на личностовата организация върху тези механизми. Както към всички проблеми на човешката психика и към този може да се подходи от различни гледни точки: в случая става въпрос за изследване на посочените механизми с психологически методи.

Във връзка с научно-приложната значимост на проблема може да се посочи, че наркозависимостта е изключително разпространено страдание (например данните от различни институции сочат средно 200 000 наркомани в България, което е около 3 процента от населението. Броят на зависимите към хероин е над 30 000, повечето от тях са млади хора на възраст от 17 до 30 години. Зависимостта към наркотични вещества и причинените от нея заболявания водят до трайна психична и соматична инвалидизация и в много случаи причиняват смърт. Засегнати са не само отделния пациент, но и семейството му и обществото. Клиничните данни недвусмислено показват, че преобладаващата част от наркозависимите имат психични проблеми, свързани с присъщата на граничната личностова организация неспособност за контрол върху телесните импулси. От друга страна основен компонент при лечението на наркозависимостта е психотерапията, която изисква работа с личностовата организация. Емпиричните изследвания на граничната личностова организация засега са твърде оскъдни, като се фокусират върху определени функции на Аз-а, а не върху цялостната личностова структура.

Целите и задачите на представеното в дисертацията изследване са добре обосновани от теоретична и методологична гледна точка. И двата основни конструкта – ментализация и личностова организация – будят значителен изследователски интерес в съвременната психология и близките до нея дисциплини. Психоаналитичната парадигма предлага както качествени, така и количествени методи за изследването им. Теориите, върху които се базира изследването, макар и произтичащи от психоаналитичния подход, представляват доказан интерес и за редица други изследователски и клинични направления. В дисертационния труд теоретичният фундамент е подбран и организиран така, че представлява едно ясно обосноваване на изследователските задачи.

В изследването се търсят корелации между стойностите на променливите, получени чрез прилагането на три психологически методики. Обект на изследване са наративи, получени като отговори на въпроси от полуструктурирано интервю за личностовата организация. Наративите се изследват чрез две създадени в Канада методики, базирани върху психоаналитичната теория и психологическите теории за емоциите. Всички използвани методи са с доказано добри психометрични свойства. Методът „Схема за вербална преработка на афекта” е създаден специално за ментализирането на афекти и е много подходящ за изследователските цели на дисертацията. Другият метод – „Измерител за идентификацията на афективните съдържания” – го допълва и обогатява. Прилагането на схемата за вербална преработка е изключително трудно и трудоемко, изисква специална квалификация, каквато експертите-оценители получиха от автора на методиката.

Като основен научен принос може да определим обстоятелството, че изследване на взаимовръзките между личностова организация и афективна ментализация при хероинозависими пациенти се публикува за първи път в световната практика (досега са правени такива изследвания, но при други категории пациенти). Също така е важно, че въз основа на проведеното изследване са посочени дефицитни области в личностовата организация и способностите за ментализация на зависимите от хероин. За първи път у нас е проведено психодинамично ориентирано изследване на зависимостите между личностова организация и ментализация, като методиките са специално преведени за целта, включително и обстойните инструкции за приложението им. С всичко това изследването представлява интерес както от психодиагностична, така и от психотерапевтична гледна точка.

Публикациите по дисертацията са четири: две на български и две на английски език. Публикациите на български са в списание „Клинична и консултативна психология” – академично списание с клинична насоченост, и в сборник от национален конгрес по

клинична и консултативна психология. Публикациите на английски са в ISRN Addiction и в сборника “Trauma, Trust and Memory” на лондонското издателство Karnac. ISRN (International Scholarly Research Notices) Addiction е международно базирано на партньорска проверка (peer reviewed) списание с отворен достъп, чиито статии са включени в 13 световни бази данни. Karnac е най-известното британско издателство за психотерапевтична и психоаналитична литература, а сборникът „Травма, доверие и памет” включва публикации от международен екип от учени и психоаналитици, работещи по проект за създаване на психоаналитично базирана изследователска мрежа в Югоизточна Европа (сборникът понастоящем се намира под печат).

Досега статията в ISRN Addiction е цитирана в 6 международни списания на английски език, включително и в такива влиятелни списания като Behavioral Medicine и Psychotherapy Research.

Както отбелязахме, избраната изследователска методология е изключително трудоемка. Както провеждането, протоколирането и оценката на полуструктурираното интервю за личностова организация, така и – най-вече – кодирането и оценката на наративите по скалата за вербална преработка на афекта изискват много повече време и усилия от една традиционна психологическа методика, например личностов въпросник и също така изискват специално обучение. Това от една страна е свидетелство за голямата ангажираност на изследователя, а от друга наложи някои ограничения: например извадката трябваше да бъде достатъчно малка, не беше възможно провеждането на интервютата, оценяването им и кодирането на наративите да се поеме от независими експерти – което би било най-добрият от методологична гледна точка вариант.

В заключение: представеното в дисертационния труд изследване се базира на ясно формулирани и добре обосновани теоретично изследователски хипотези и задачи; използвани са нови, международно признати методики с много добри психометрични характеристики и уникални по своя характер, тъй като позволяват да се направи връзка между личностовата структура и способностите за ментализация на афектите. Резултатите са обработени с подходящи статистически методи и тяхната надеждност и валидност е убедително демонстрирана; публикувани са в престижни международни издания и вече имат множество цитирания в също такива издания.

Моето становище е, че дисертационния труд на Светослав Савов заслужава много висока оценка.

Дата: 7 май 2016

Подпис....